

عنوان: رابطه ی امت و رهبری در اندیشه امام (ره) و مقام معظم رهبری (مَظَلَّه العالی)

گردآورنده: فاطمه جعفری منصوریان

حوزه علمیه فاطمیه سلام الله علیها شهرستان قروه درگزین

استان همدان

چکیده

با نصب ولی فقیه حاکمیت جامعه بر عهده او قرار می گیرد تا جامعه را به سوی قوانین و احکام الهی سوق دهد. ولی فقیه به عنوان عضو هدایتگر در راس هرم قرار گرفته، پس بر مردم لازم است که از او اطاعت کنند تا انسجام و هماهنگی بین امت و رهبری صورت بگیرد. پویایی هر جامعه نیز بستگی به نوع رابطه امت و رهبری دارد تا رهبری باعث قوام بخشیدن به نیروهای متفرق انسانی بشود.

پژوهش حاضر به صورت اجمالی اندیشه امام (ره) و مقام معظم رهبری (مَظَلَّه العالی) نسبت به امت را مورد ارزیابی قرار می دهد و تاثیرات رابطه امت با رهبر در حکومت اسلامی را بیان می کند. ولایت پذیری مردم، خود نشان دهنده ی رابطه صحیح امت و رهبری می باشد که تاثیر بسزایی در حفظ جامعه اسلامی دارد. امام خمینی

(ره) و مقام معظم رهبری (مَظَلَّه العالی) مردم را همسو با مقامات جامعه می دانند که امام به عنوان پیشوا در راس قرار گرفته است. اجرای قوانین و پیشرفت جامعه نیز به روابط حسنه امت ورهبری بستگی دارد و این روابط خود باعث سامان بخشیدن به شئون مادی و معنوی جامعه می باشد و نشان دهنده ی رابطه متقابل بین امت ورهبری است، که امام بدون یاور و امت بدون رهبر نمی توانند کاری از پیش ببرند. پس برای رسیدن به جامعه ای که بتوان مبنای و قوانین الهی را به اجرا در آورد به رابطه حسنه و نیکوی امت ورهبری بستگی دارد و در طول سالها این رابطه بین رهبران و مردم وجود داشته است.

کلید واژه:

امام خمینی (ره)، امت، رابطه، مقام معظم رهبری (مَظَلَّه العالی)

مقدمه

انسان ها برای رسیدن به کمال و سعادت در هر دوره و مقطع زمانی، نیازمند قوانینی هستند. عمل به بسیاری از این قوانین و حرکت مردم و جامعه بسوی رشد و تکامل، درگرو نوع روابط رهبر و افراد جامعه می باشد، که با همدلی بتوانند جامعه را در یک جهت واحد پیش ببرند. شکل گیری یک جامعه قانونمند و موفق، به نوع رابطه متقابل امت ورهبری نیز بستگی دارد که امام در راس این هرم قرار گرفته و سازماندهی این جمع را بر عهده می گیرد.

رابطه امامت و امت، در جامعه اسلامی چنان حائز اهمیت است، که از آن، به عنوان یکی از مهم ترین مدار مذهب شیعه یاد کرده اند. در ساختار حکومت اسلامی، امام در یک سر طیف قدرت، و مردم در سر دیگر این طیف قرار گرفته اند و جامعه را در جهت دستیابی به

اهداف خویش پیش می‌برند. با مطالعه ی زندگینامه امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله العالی) به نکته مهمی بر می‌خوریم، که آنان نه فقط به عنوان یک رهبر، بلکه به عنوان یک معلم عمل کرده اند. بررسی های ابتدایی نشان می‌دهد، که امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله العالی)، با مردم ارتباطی مداوم و مستقیم داشتند، که این خود، یکی از تفاوت های نظام جمهوری اسلامی را با رژیم های دموکراتیک غربی را مشخص می‌کند و از عوامل ایجاد پیوند و همبستگی امت و رهبری می‌باشد با بررسی دیدگاه جوامع دیگر و نظام جمهوری اسلامی مشخص می‌شود که امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله العالی) در این نظام توجه چشمگیری به بعد مردم سالاری داشته اند و با وجود ولایت پذیری امت نسبت به رهبری، توهماتی وجود دارد که مردم چه جایگاهی در اندیشه امام و رهبری دارند. بدین رو بررسی جایگاه مردم در اندیشه عرفانی امام و مقام معظم رهبری از اهمیت بالایی برخوردار است. نشان از این دارد که پژوهش هایی با موضوع امت و رهبری، امت در اندیشه ی رهبر و...، بررسی آثار موجود نوشته شده است اما بطور کامل به موضوع رابطه ی امت، دردیدگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری(مدظله العالی) پرداخته نشده است.

که به بررسی محدودیت، اثری همچون کتاب "اندیشه های سیاسی مقام معظم رهبری" نوشته احمد عارفخانی و اهداف قدرت پرداخته شده ولی اشاره به چگونگی رابطه امت و رهبری نداشته است که مقاله حاضر این خلا را برطرف خواهد کرد. کتاب "اعتماد ملی و انسجام اسلامی در سپهر فکری امام رحمة الله و مقام معظم به بررسی اهمیت و ضرورت اتحاد و به هم پیوستگی اسلامی پرداخته، رهبری" به نویسندگی حسین اسحاق است. مقاله هایی از جمله "رهبری فجرآفرین" به نویسندگی غلامرضا ویسی، "بررسی نقش و جایگاه مردم

در حکومت تالیف ، مسعود درودی اسلامی در اندیشه سیاسی امام خمینی و شهید صدر" به نویسندگی صدرالدین موسوی شده است ولی به رابطه ی امت و رهبری اشاره ای نشده که در مقاله حاضر این مطلب مورد بررسی قرار می گیرد.

مقاله حاضر ضمن بهره گیری از روش توصیفی و تحلیلی به دنبال تحلیل و بیان اثر و نوع رابطه ی امت، و رهبری از دیدگاه امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری (مَظَلَّه العالی) می باشد، تا بتواند ضمن بیان ویژگی های امت اسلامی و نقش آن در شکل گیری جامعه ی اسلامی با رهبری دینی، ماهیت رهبری در جامعه اسلامی را نیز بیان کند. از این رو مقاله حاضر به دنبال پاسخ این پرسش هاست:

۱- دیدگاه رهبر جامعه نسبت به امت چگونه می باشد؟

و رابطه امت و رهبری چه میزان تاثیری در ایجاد حکومت اسلامی

۲- دارد؟

لذا تحقیق حاضر در تلاش است که ماهیت رهبری یک جامعه و ویژگی های امت و رهبری و جایگاه امت در اندیشه ی امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) را بررسی نماید.

مفهوم شناسی (امت، رهبر، ولایت فقیه)

واژه ها در گستره ی تاریخ علوم، دستخوش تغییر می گردند و در زمان های مختلف و در حوزه های علوم متفاوت، ومعانی متعدد می یابند. به منظور روشن شدن بحث، نخست باید واژه های به کار رفته در موضوع تعریف شود. از این رو پژوهش پیش رو از ابتدا به معنا و مفهوم واژه های مورد بحث در زمینه موضوع می پردازد.

از جمله واژه های که در این پژوهش بیشتر مورد استفاده قرار گرفته است، واژه هایی همچون امت، ولایت فقیه و رهبر می‌باشد.

الف) مفهوم امت

در کتاب تفسیر نمونه برای واژه ی امت معانی مختلفی ذکر شده، از جمله: واژه «امت» از ماده «امّ» به معنای هر جماعتی که نوعی رابطه و وحدت در میان آنها باشد، خواه این وحدت دینی باشد یا از نظر مکان و زمان، و در اصل از ماده «امّ» به معنای هر چیزی است که اشیاء دیگری به آن ضمیمه گردد و همچنین به معنای مادر نیز آمده است. بنابراین به اشخاص متفرق و پراکنده امت گفته نمی‌شود. (امامی، ۱۳۸۷، ج ۱، ص ۶۹)

آیت الله مکارم شیرازی در کتاب تفسیر نمونه خود چنین بیان می‌کند: امت به معنای هر گروه و جماعتی است که جهت مشترکی آنها را به هم پیوند می‌دهد، اشتراک در دین، آئین، زمان و عصر واحد یا مکان معین، خواه این وحدت اختیاری باشد یا بدون اختیار. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰، ج ۱۳، ص ۵۴۲)

امت، واژه‌ای با برد معنایی بسیار وسیع، که می‌تواند مفاهیمی چون قوم، قبیله، عشیره، گردهمایی نژادی و نیز ملت یا جامعه‌ای مذهبی که تحت لوای هدایت یک پیامبر قرار داده شده است، را داشته باشد. (ترکی، ۱۳۶۸، ج ۱، ص ۳۰)

امت در اندیشه سیاسی شهید صدر چنین بیان شده که مفهوم کلی و موضوعی آن در بردارنده تمام افراد الموطن است؛ که در حوزه

پیشنهادهات

به پژوهشگران محترم، توصیه می‌شود که آثار و مقالات مربوط به اندیشه امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله العالی) نسبت به جامعه و امت را مورد مطالعه و بررسی قرار دهند و در نشر چنین آثاری تلاش نمایند.

فهرست منابع

* قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمشه ای

* نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی

۱. ابن ابی الحدید معتزلی، تحقیق ابوالفضل ابراهیم، «شرح نهج

البلاغه»، قم، مکتبه ایه الله العظمی المرعشی النجفی(ره)، چاپ

اول

۲. احمد بن فارسی بن رکیاء قزوینی رازی، ابوالحسن، «مقایس

اللغه»، دار الفکر، ۱۳۹۹ ه.ق

۳. امامی، محمد جعفر، «لغات در تفسیر نمونه»، قم، ناشر علی بن

ابی طالب، ۱۳۸۷

۴. باقی، عمادالدین، «جامعه شناسی قیام امام حسین و مردم

کوفه»، نشر نی، چاپ اول ۱۳۷۹

۵. بهشتی، محمد حسین، «ولایت و رهبری و روحانیت»، تهران، ناشر

بقعه، ۱۳۸۳

۶. تابشی، رضا، و محسن دره بیدی، جعفر، «مبانی مشروعیت نظام

جمهوری اسلامی ایران»، تهران، مرکز اسناد انقلاب، ۱۳۹۰

۷. جامی، عبدالرحمان بن احمد، ترجمه محمود عابدی، «نفحات الانس

من حضرات القدس»، انتشارات سخن، ۸۸۳ ه.ق

۸. جمشیدی، محمد حسین، «اندیشه های سیاسی شهید رابع»
تهران، ناشر وزارت امور خارجه، چاپ اول، ۱۳۷۷
۹. جوادی آملی، عبدالله، «ولایت فقیه»، چاپ سیزدهم، قم: نشر اسراء، ۱۳۹۱
۱۰. حر عاملی محمد بن حسن، «وسائل الشیعه»، تهران، انتشارات المكتبة السلامیه، ۱۳۵۸
۱۱. حسینی بهشتی، «پیامبری از نگاه دیگر»، تهران، ناشر روزنه، ۱۳۹۱
۱۲. صافی گلپایگانی، لطف الله، «سلسه مباحث امامت ومهدویت: نظام امت ورهبری»، قم، ناشر بنیاد فرهنگی حضرت مهدی (عج)، ۱۳۹۱
۱۳. طباطبایی، محمد حسین، مترجم: محمد باقر موسوی همدانی، «المیزان فی تفسیر القرآن»، اسماعیلیان دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۰-۱۲۸۱
۱۴. عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه، «نورالثقلین»، ج ۲
۱۵. عمید زنجانی عباسعلی، «فقه سیاسی»، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۷
۱۶. فارابی، محمد، مترجم سجادی، جعفر، «آراء اهل مدینه فاضله»، بغداد، ناشر دارو ومکتبة الهلال، چاپ اول، ۱۹۷۰
۱۷. فاضلی، میرزا حسین، «جایگاه مردم در نظام سیاسی - دینی از منظر ایت الله نائینی وشهید صدر»، قم، ناشر جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۹۰
۱۸. محسن کدیور، «حکومت ولایی»، تهران: نشرنی، ۱۳۷۷ (ص ۲۱)
۱۹. مسعودی عبدالهادی، «روابط اجتماعی از نگاه قران»، قم، موسسه علمی فرهنگی دارالحديث، ۱۳۹۳
۲۰. مطهری، مرتضی، «امامت ورهبری»، چاپ شانزدهم، تهران، صدرا، ۱۳۷

۲۱. مکارم شیرازی، ناصر، «تفسیر نمونه»، تهران، دارالکتب اسلامی، ۱۳۸۰
۲۲. موسوی خمینی روح الله، «البیع»، قم، موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۶۳
۲۳. نصرتی علی اصغر، «نظام سیاسی اسلام»، نشر هاجر، چاپ دهم، بهار ۱۳۹۱
۲۴. موسوی خمینی، روح الله، «صحیفه نور»، ۲۲ جلد، تهران وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۶۱-۱۳۷۲)
۲۵. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، «علوم سیاسی»، جلد ۱۳، ۱۳۷۷، قم

مقاله و نشریه

۱. اخوان کاظمی، بهرام، «مردم در اندیشه امام و نقش آن ها در تحقق ولایت فقیه»، ۱۳۹۶
۲. اخوان کاظمی بهرام، «قدمت و تداوم نظریه ولایت مطلقه فقیه از دیدگاه امام خمینی»، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷ (ص ۱۹)
۳. اردکانی محمد عابد، نظری محمد علی، «جامعه اسلامی و ماهیت رهبری در اندیشه سیاسی شهید بهشتی با تاکید بر نظریه امامت و امت»، شماره ۱۳۹۴، ۷
۴. بیات، محمد حسین، «ولایت فقیه و جایگاه آن در حکومت اسلامی با تکیه بر براهین عقلی و نقلی»، نشریه بصیرت و تربیت اسلامی، شماره ۱۳۹۳، ۳۱
۵. ترکی عبدالمجید، «اجماع امت مومنان از جوهر عقیدتی تا واقعیت تاریخی»، نشریه بنیاد دایرة المعارف اسلامی، سأل چهارم ۱ و ۲، تهران، ۱۳۶۸

۶. جمعی از نویسندگان، «نشریه معرفت بانک جامع مقالات امام خمینی (ره)، اصفهان»، مرکز تحقیقات رایانه ای، ۱۳۹۰
۷. دفتر تبلیغات اسلامی «علوم سیاسی» حوزه علمیه قم، ۲۲جلد، تهران، وزارت فرهنگ و ار
۸. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، «علوم سیاسی»، جلد ۱۳
۹. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، «نشریه حوزه، قم»، ۱۳۶۲
۱۰. صالحی، پیمان و نوال مجدم و باقری معصومه، «قرآن در نهج البلاغه؛ وظایف رهبر نسبت به مردم»، قم، ۱۳۹۳
۱۱. طلعه انقلاب اسلامی، «مجموعه مصاحبه های امام خمینی در نجف، پاریس و قم»، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۲
۱۲. علی انصاری، مقاله «امام مردم و پاسداری از ارزشهای انقلاب». ص ۱۵۶
۱۳. کریمی، مهدی، «مفهوم شناسی امام و امامت از منظر قرآن و حقوق اسلامی»، نشریه فقه و حقوق نوین. پیاپی ۲ شهریور ۱۳۹۹
۱۴. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۱۱)، «الکافی»، تصحیح محمد جعفر شمس الدین، بیروت، دار الحدیث ۱۵جلد،
۱۵. مرکز فرهنگ و معارف قرآن، برگرفته از مقاله «امت اسلام»، ج ۴، ص ۲۴۲
۱۶. موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، «نشریه معرفت، قم»، ۱۳۷۰
۱۷. مهدوی خواه، روح الدین، مرکز تخصصی شیعه شناسی به ادرس اینترنتی <http://shia-ac.com>

سایت

کتابخانه قائمیه اصفهان

http://www.imam-

khomeini.ir/fa/n120455/%D9%85%D8%B1%D8%AF%D9%85_%D8%AF%D8%B1_%D8%A7%D9%86%D8%AF%DB%8C%D8%B4%D9%87_%D8%A7%D9%85%D8%A7%D9%85_%D9%88_%D9%86%D9%82%D8%B4_%D8%A2%D9%86_%D9%87%D8%A7_%D8%AF%D8%B1_%D8%AA%D8%AD%D9%82%D9%82_%D9%88%D9%84%D8%A7%DB%8C%D8%AA_%D9%81%D9%82%DB%8C%D9%87